

Arkady Moshes, ohjelmajohtaja, Ulkopoliittinen instituutti

Ryhor Nizhnikau, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

Kristiina Silvan, tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

EURAASIAN TALOUSUNIONI KOETUKSELLA

TALOUSUNIONI OSOITTAÄ MERKITYKSETTÖMYYTENSÄ KORONAKRIISISSÄ

Koronakriisi koettelee Venäjän luotsaaman Euraasian talousunionin toimivuutta. Unionin tähänastiset toimet kielivät kuitenkin integraatioprojektin perimmäisistä heikkouksista.

Covid-19-pandemia testaa Euraasian talousunionia kahdella tavalla: Kriisissä selvitetään, onko unionilla institutionaalisia edellytyksiä saada sen viisi jäsenvaltiota – Armenia, Kazakstan, Kirgisia, Valko-Venäjä ja Venäjä – toimimaan johdonmukaisesti ja koordinoitusti. Toisaalta haasteena on tukea konkreettisesti ja tehokkaasti jäsenvaltioiden omia toimia. Euraasian talouskomission nykyinen johtaja, valkovenäläinen Mihail Mjasnikovitš myönsi, että kyseessä on ”kestävyyskoe” unionille.

Euraasian talousunionin toiminta koronakriisin aikana ei ole ollut vakuuttavaa. Epidemia on tuonut valokeilaan unionin sisäiset riskit ja rakenteelliset ongelmat.

Unionitason ratkaisujen puuttaminen ei ole yllättävää, jos otetaan huomioon jäsenmaiden erilaiset reaktiot koronaviruksen leviämiseen. Armenia ja Kazakstan ottivat tiukat rajoitukset käyttöön jo varhaisessa vaiheessa, kun taas Valko-Venäjän presidentti Aljaksandr Lukašenka kiisti koronaviruksen vaarallisuuden ja pidättäytyi rajoitustoimista. Maakohtaiset ratkaisut eivät sinällään kieli talousunionin merkityksettömyydestä, sillä ne voivat olla vaistomainen ja helppo tapa reagoida kriisiin. Ongelma piilee siinä, että jotkut maakohtaisista toimista vaikeuttivat yhteismarkkinoiden toimintaa ja kyseenalaistivat näin talousliiton perimmäisen tarkoituksen.

Yksipuolinen ja koordinoimaton rajojen sulkeminen johti siihen, että kotiin palaavat vierastyöläiset jäivät etenkin Venäjällä jumiin lentokentille ja maiden välisille rajoille. Vaikka rajat ovat pysyneet auki maaliikenteen tavarakuljetuksille, rahtikuljetuksissa on ollut ajoittaisia keskeytyksiä. Viljatuotteiden maahantuonnista riippuvainen Kirgisia ilmaisi huolensa Kazakstanin ja Venäjän asettamista elintarvikkeiden vientirajoituksista ja ehdotti Euraasian talousunionia laatimaan listan tuotteista, joiden kulkua unionin sisällä ei voisi rajoittaa missään olosuhteissa. Valko-Venäjä taas esitti pelkonsa siitä, että Venäjän protektionistiset toimet vahingoittavat maan elintarvikevientä.

Euroopan talousunionin huipputason tapaamiset ovat näyttäneet siltä kuin ne olisi järjestetty vain muodon vuoksi. Pääministeritasoinen Euraasian hallitustenvälinen neuvosto EIC päätti 10. huhtikuuta kansanterveydellisten ja epidemiologisten toimien koordinoinnista sekä toimitusketjujen parantamisesta. Välttämättömien tuotteiden vienti unionin ulkopuolisiin maihin kiellettiin ja tuontia helpotettiin poistamalla tuontitullit ja yksinkertaistamalla tuontimenettelyjä. Neuvosto lupasi myös vahvistaa makrotalouden vakautta, mutta mistään merkittävistä konkreettisista toimista ei sovittu.

Jäsenmaiden ylimmän johdon eli Euraasian korkeimman talousneuvoston (SEEC) kahdessa ylimääräisessä istunnossa 25. maaliskuuta ja 14. huhtikuuta koronakriisiin käsittely jäi tuttuun valtiokohtaisten kysymysten varjoon. Valko-Venäjä käytti tilaisuutta hyväkseen ja vaati Venäjältä hinnanalennuksia kaasun tuonnille. Kirgisia ehdotti Euraasian talousunionin rahoituslaitosten sääntöjen uudelleenmäärittelyä siten, että niiden resurssit olisi mahdollista käyttää talousapuna ja suorana budjettitukena lainojen sijaan. Kazakstan valitti raaka-ainemarkkinoiden epävakauksesta.

Euraasian talouskomissio EEC jäi neuvotteluissa jälleen tarkkailijan

rooliin eikä esittänyt omia ehdotuksiaan. Komission asema on Euraasian talousunionin rakenteessa taroituksenmukaisen heikko.

Euraasian talousunioni kärsii johtamispulasta. Unionin instituutioiden rakenteellinen valta on heikko, eikä unionin pienillä jäsenvaltioilla, kuten nykyisellä puheenjohtajamaalla Valko-Venäjällä, ole resurssit luotsata liittoa. Venäjä ei myöskään vaikuta olevan kiinnostunut ”hyväntahtoisen hegemonin” roolista ja euraasialaisten kumppaniensa tukemisesta. Venäjä lähetti humanitaarista apua Serbiaan, Italiaan ja jopa Yhdysvaltoihin, mutta se on ollut samaan aikaan haluton vastaamaan Euraasian talousunionin jäsenmaiden avunpyyntöihin. Kun Venäjä lopulta lähetti koronaviruslääkkeitä näille maille, Valko-Venäjä kieltäytyi mielenosoituksellisesti ottamasta niitä vastaan. Valko-Venäjän ulkoministeri Vladimir Makej kritisoi myöhemmin Venäjän toimia kovin sanoin.

Euraasian korkeimman talousneuvoston huhtikuuisessa tapaamisessa Venäjän presidentti Vladimir Putin totesi ainoastaan, että Euraasian kehityspankin ja Euraasian vakausrahan resurssien käyttöönotto on periaatteessa mahdollista. Putin ehdotti, että talousunionin uudessa integraatiostrategiassa yhteistyösäännöksiä

tulisi vahvistaa tulevien terveyskriisien varalle.

Euraasian talousunionin ja Venäjän toimettomuuden vuoksi Valko-Venäjä, Armenia ja Kirgisia ovat hakeneet tukea muilta toimijoilta, kuten kansainväliseltä valuuttarahastolta, Euroopan unionilta, Aasian kehityspankilta, Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankilta ja Kiinalta. Valko-Venäjän, Kazakstanin ja Kirgistanin johto on myös kehunut Kiinan – ei Venäjän – roolia kriisin aikana.

Koronaviruspandemia on osoittanut Euraasian talousunionin heikkouden ja vähäisen merkityksen. Unioni ei ole pystynyt auttamaan Venäjän kumppaneita vastaamaan epidemian aiheuttamiin ajankohdaisiin kansanterveydellisiin ja taloudellisiin haasteisiin. Lisäksi kriisi on pahentanut useita jo olemassa olleita ongelmia jäsenvaltioiden välillä. Se on osoittanut, ettei ”euraasialainen solidaarisuus” ole sellaisella tasolla, joka todistaisi Euraasian talousunionin toimivan paremmin kuin Venäjän aikaisemat alueelliset integraatioprojektit. Eurooppalaisten päätöksentekijöiden ja etenkin niiden, jotka kannattavat EU:n ja Euraasian talousunionin suoraa institutionaalista yhteistyötä, olisi hyvä pitää tämä asia mielessä.